

**АРХЕОЛОГІЧНІ
ДОСЛІДЖЕННЯ
В УКРАЇНІ
2016**

В. В. Мойжес

ДОСЛІДЖЕННЯ МУЖІВСЬКОЇ СЕРЕДНЬОВІЧНОЇ ЦЕРКВИ

Експедиція Ужгородського національного університету провела дослідження руїн середньовічної церкви, які розміщені на західній околиці с. Мужієво (Берегівський р-н Закарпаття).

Будівля церкви складається з трьох частин — нефу, апсиди та ризниці (рис. 1). Їхня загальна площа становить 136 м², внутрішня довжина всієї споруди сягає 17,3 м. Зведена вона з ламаного каменю, а її конструктивні елементи викладені з тесаного каменю. Товщина стін біля 1 м.

Щодо часу будівництва цієї церкви ведуться дискусії. Прямі джерела, які б свідчили про це відсутні, а з огляду на окремі архітектурні деталі — одні науковці відносять її зведення до XIV ст., а інші датують XV ст. Зате достеменно відомий рік припинення її функціонування. Вона була зруйнована у 1657 р. під час карального набігу польських

військ під командуванням маршала Любомирського. Отже, в такому випадку можна вважати, що лише археологічні матеріали слугують основою для визначення часу збудови описаної церкви.

У самій церкві, відповідно до кількості структурних її частин, було закладено три розкопи. Їхнє дослідження дало можливість зібрати необхідний матеріал для визначення часу зведення споруди, а також встановити стратиграфію пам'ятки. Зокрема, було чітко засвідчено присутність тут перекопів. У першу чергу виділялись сучасні (другої половини XX ст. і початку 2000-х рр.). Окремі з цих перекопів пошкодили поховання, що тут знаходились.

Загалом на розкопаній у середині церкви площі було виявлено 23 поховання. Однак, судячи з кількості зафіксованих контурів поховальних ям, їх було значно більше, адже частина з них була пошкоджена або зруйнована пізнішими захороненнями, окремі — через сучасні перекопи, а в апсиді — деякі навіть під час пограбування поховань у другій половині XVII ст.

За антропологічним аналізом решток встановлено, що вони характеризуються внутрішньогруповою гомогенністю, одноманітним набором епігенетичних рис та набором рис фізіологічного стресу, що характерні для однакового органічного раціону й однотипного способу життя.

Керамічний матеріал, що був зібраний при дослідженні церкви, складається з фрагментів посуду і кахлів. Більша його частина відноситься до XVII ст., а окремі зразки можна датувати XIII—XIV ст., але схоже вони потрапили сюди у період зведення та функціонування церкви. Ймовірніше ці уламки відносяться до культурного шару середньовічного поселення — Мале Мужієво, яке, як відомо, існувало тут з початку XIII ст.

Слід зазначити і присутність фрагментів ліпної та кружальної кераміки, зокрема сіроглиняної зі штампованим орнаментом, що свідчить про заселення даної території вже наприкінці II — III ст. н. е.

Таким чином для визначення часу зведення споруди та тривалості її функціонування більш важливими виступають індивідуальні знахідки, що були виявлені у самій церкві. Їхній хронологічний діапазон визначається першою половиною XV — XVII ст. Це де-

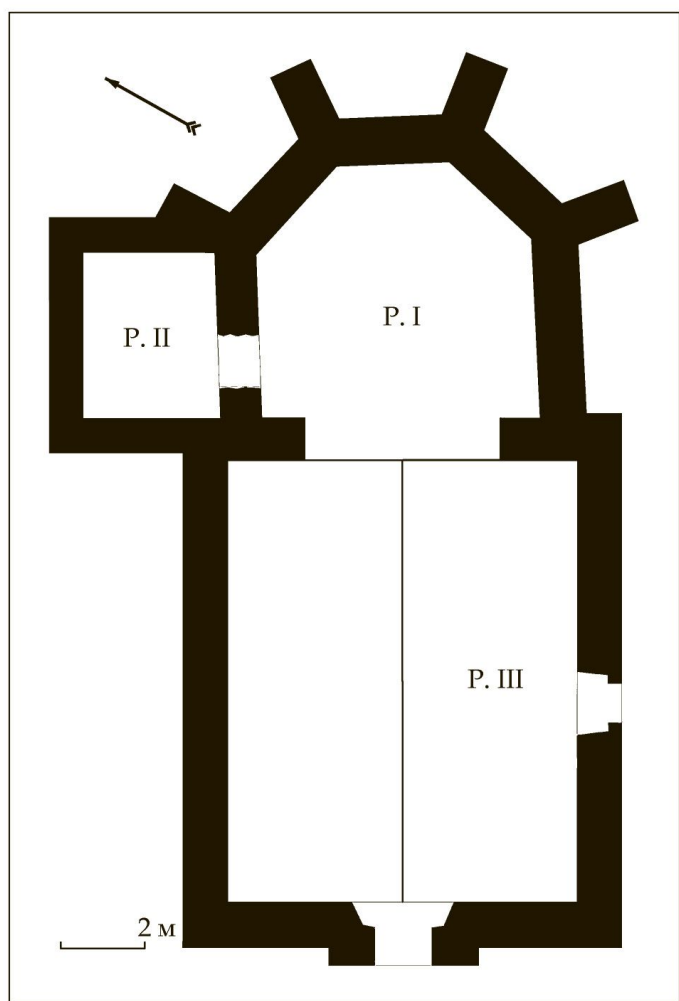

Рис. 1. Мужієво (Зруйнована церква), план церкви та розміщення розкопів

Рис. 2. Мужієво (Зруйнована церква), монети

талі одягу і прикраси (застібки, підковки від чобіт, намистини й колечко), понад двадцять монет (рис. 2), а також фрагменти двох навмисно зламаних шабель.

Отже, наразі, наявний матеріал, який безпосередньо можна віднести до періоду зве-

дення і функціонування церкви, датується в межах — перша половина XV — середина XVII ст. Однак для отримання більшої кількості перевірених даних, задля уточнення стратиграфії та хронології пам'ятки, слід продовжити дослідження церкви у 2017 р.